

Lakiasianpäällikkö Joonas Jännäri

Ympäristöministeriölle

Lausuntopyyntönnö VN/36213/2025

VESILAITOSYHDISTYKSEN LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ YHDYSKUNTARAKENTAMISLAIKSI SEKÄ ERÄIKSI SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI

Vesilaitosyhdistys on vuonna 1956 perustettu vesihuoltolaitosten toimialajärjestö. Jäsenenä on noin 300 vesihuoltolaitosta kattaen noin 90 % maamme vesihuollosta.

Vesilaitosyhdistys kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä (HE) uudeksi yhdyskuntarakentamislainsiksi sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. HE on merkittävä vesihuoltolaitosten toimintaedellytysten ja yhteiskunnallisen roolin kannalta. Vesihuolto on kriittinen osa yhdyskuntarakennetta ja huoltovarmuutta, ja sen järjestämisellä on välitön vaikutus ihmisten hyvinvointiin, ympäristön tilaan ja alueiden elinvoimaan. Vesilaitosyhdistys esittää kannanottonsa HE:een lausuntopalvelussa esitetystä järjestyksestä:

VESILAITOSYHDISTYKSEN LAUSUNTO

1 luku Yleiset säännökset

Näkemyksenne luvusta 1

Vesihuoltolaitosten näkökulmasta lain tavoitteet ja soveltamisala on syytä kuvata siten, että vesihuollon häiriöttömyys, elinkaaritalous ja huoltovarmuus tunnistetaan osana yhdyskuntarakenteen toimivuutta. Keskeistä on varmistaa, että yleisten alueiden suunnittelussa ja toteutuksessa turvataan vedenjakelun ja jätevesiviemäroinnin toimintavarmuus, riittävät tilavaraukset sekä mahdollisuus ylläpitää ja korjata verkostoja ilman kohtuuttomia hallinnollisia tai taloudellisia esteitä.

Hulevesien hallinnan osalta on lisäksi perusteltua täsmentää määritelmiä siten, että hallinta kattaa myös hallittujen tulvareittien osoittamisen (missä ja miten hulevesiä ohjataan rankkasateilla ilman merkittäviä vahinkoja rakennuksille tai infrastruktuurille). Ilmastomuutoksen myötä tulvariskit kasvavat, ja tulvareittien toimivuus on olennainen osa toimivaa hulevesijärjestelmää, vaikka käytännössä huomio keskittyy usein hulevesien johtamiseen viemäriin. Tämän tärkeyden korostamiseksi tulvareitit tulisi mainita lain eri kohdissa (mm. 3 §, 12 § ja 31 §). Määritelmävaiheessa tulvareitti-termin lisääminen 3 §:n määritelmiin (kohta 10) vahvistaisi johdonmukaisesti tulvareittien huomioimista myös kiinteistöjen hulevesien hallintaan liittyen.

Esitetty tarkennus lakiehdotuksen 3 §:ään (10 kohta): "10) hulevesien hallinnalla hulevesien imeyttämiseen, viivyttämiseen, johtamiseen, tulvareitteihin, viemärointiin ja käsittelyyn liittyviä toimenpiteitä".

2 luku Viranomaiset

Näkemyksenne luvusta 2

Viranomaisten tehtävissä ja toimivaltasuhteissa tulee korostaa eri infrastruktuuri-toimijoiden (ml. vesihuoltolaitokset) ennakoitavaa ja yhdenmukaista kohtelua. Vesihuoltoa koskeva sääntelykokonaisuus (vesihuoltolaki, terveydensuojelu, ympäristönsuojelu) edellyttää, että yhdyskuntarakentamislain menettelyt eivät aiheuta ristiriitaisia velvoitteita tai päällekkäistä lupakäsittelyä. On tärkeää, että kunnan eri viranomaisroolit erotetaan selkeästi (omistaja/alueenpitäjä vs. lupa- ja valvontaviranomainen) ja että menettelyissä turvataan asianosaiskuuleminen ja muutoksenhaku myös verkonhaltijoille.

3 luku Suunnittelu

Näkemyksenne luvusta 3

Suunnitteluvaiheessa tulee varmistaa, että vesihuoltoverkostojen tilavaraukset, suojavyöhykkeet ja huoltotarpeet huomioidaan järjestelmällisesti jo yleisten alueiden suunnitelmissa. Vesihuoltolaitoksille keskeistä on riittävä ennakointi: suunnitelmien tulee mahdollistaa verkostojen rakentaminen ja saneeraus ajoissa suhteessa muuhun katu- ja alueinfraan, jotta vältetään päällekkäiset kaivuut, lisäkustannukset ja palvelukatkot. Suunnittelun tietopohjaa ja yhteensovittamista (esim. johtoselvitykset ja yhteiskaivuusuunnittelu) kannattaa vahvistaa, mutta menettelyjen tulee olla kevyitä ja yhteensopivia olemassa olevien käytäntöjen kanssa.

Yleisten alueiden suunnittelun yhteydessä on tärkeää ottaa huomioon myös tulvareitit ja niiden toimivuus. Tulvareittien tärkeyden korostamiseksi ne tulisi mainita nimenomaisesti katualueelle tehtävän suunnitelman sisällössä.

Esitetty tarkennus lakiehdotuksen 12 §:ään: ”Katualueelle tehtävästä suunnitelmasta on lisäksi käytävä ilmi kadun liikennejärjestelyperiaatteet, kuivatus ja hulevesien johtaminen, tulvareitit, kadun korkeusasema, poikkileikkaus ja pintamateriaali sekä tarvittaessa kasvillisuus ja pysyväisluonteiset rakennelmat ja laitteet.”

4 luku Rakentaminen

Näkemyksenne luvusta 4

Rakentamista koskevissa säännöksissä on vesihuollon kannalta olennaista, että yleisten alueiden toteutus tehdään elinkaaren kannalta kestävällä tavalla ja että samalla turvataan verkostojen rakentamis- ja saneerausmahdollisuudet. Kadunrakentamisen ja muiden yleisten alueiden töiden yhteensovittaminen vesihuollon verkostotöiden kanssa tuottaa merkittäviä kustannus- ja haittavaikutusten vähennyksiä (vähemmän kaivuukertoja, lyhyemmät liikennejärjestelyt, pienemmät riskit verkostovaurioille). Lakiin olisi hyödyllistä sisällyttää velvoite tai selkeä ohjaus yhteensovittamiseen ja tiedonvaihtoon, jotta vesihuoltolaitoksilla on tosiasialliset edellytykset suunnitella investointeja ja varmistaa palvelun jatkuvuus.

Tulisiko katu- ja viheralueiden rakentamiselle asettaa määräaika, esimerkiksi 10 tai 15 vuotta yleisen alueen suunnitelman voimaan tulemisesta? Mitä vaikutuksia, etuja tai haittaa tällä olisi eri osapuolille? Esitysluonnoksessa ei ole asetettu tällaista määräaika.

Vesihuoltolaitosten näkökulmasta määräaika voi parantaa ennakoitavuutta silloin, kun se kytkeytyy realistisesti kunnan investointisuunnitelmiin ja alueen toteutuksen vaiheistukseen. Toisaalta jäykkä yleinen määräaika (esim. 10 vuotta) voi aiheuttaa tilanteita, joissa katu- tai viheralueiden toteutusta kiirehditään ilman tarvetta tai rahoitusta, mikä voi heijastua myös vesihuoltoverkostojen rakentamisen ajoitukseen ja kustannuksiin. Jos määräaika asetetaan, sen tulisi olla riittävän joustava (esim. mahdollisuus perusteiden olemassa ollessa jatkoajaksi) ja sen vaikutukset vesihuollon investointien yhteensovittamiseen sekä kustannusten jakautumiseen tulee arvioida. Korostamme, että vesihuollon verkostojen rakentamisen ja saneerauksen pitkäjänteinen suunnittelu edellyttää joka tapauksessa selkeitä ja ajoissa annettavia toteutusaikatauluja yleisille alueille.

- Kyllä tulisi asettaa aikaraja
- Ei tulisi asettaa aikarajaa
- En osaa sanoa

5 luku Yleisen alueen käyttöön luovuttaminen ja lakkaaminen

Näkemyksenne luvusta 5

Yleisen alueen käyttöön luovuttamista ja lakkaamista koskevissa säännöksissä tulee varmistaa, että vesihuoltoverkostojen pysyvyys ja suojaaminen tunnistetaan. Vesihuoltolaitoksille on tärkeää, että alueen statuksen muutokset eivät johda kohtuuttomiin siirto- tai suojaamiskustannuksiin tai epäselvyyteen siitä, kenen vastuulla verkostojen ylläpito ja niihin pääsy on. Sääntelyn tulisi tukea pitkäjänteisiä sijoitusratkaisuja: kun verkosto on rakennettu yleiselle alueelle hyväksytyyn suunnitteluun perusteella, sen oikeudellinen asema ja käyttöoikeudet tulee säilyttää myös hallinnollisissa muutostilanteissa.

6 luku Kunnossapito

Näkemyksenne luvusta 6

Kunnossapidon osalta on keskeistä, että yleisten alueiden ylläpidossa huomioidaan vesihuoltoverkostojen suojaaminen ja että eri toimijoiden vastuunrajat ovat selkeät (esim. routasuojaus, kuormitukset, pintarakenteiden muutokset, jotka vaikuttavat verkostoihin). Vesihuollon toimintavarmuus edellyttää, että verkostoihin pääsy (huolto- ja korjaustyöt, vuodot, kiireelliset toimenpiteet) on turvattu myös kunnossapidon aikana ja että yhteensovittamista koskevat velvoitteet ovat toimivia käytännössä. Lisäksi on tärkeää, ettei kunnossapidon määräyksillä tai käytännöllä siirretä vesihuoltolaitoksille sellaisia

kustannuksia, jotka eivät liity niiden omaan verkostoon vaan yleisen alueen ylläpitoon.

Lisäksi katualueilla ja muilla yleisillä alueilla tulee varmistaa tulvareittien toimivuus tarkoituksenmukaisella kunnossapidolla. Asian tärkeyden korostamiseksi tulvareitit olisi perusteltua mainita kadun kunnossapidon toimenpiteissä.

Esitetty tarkennus lakiehdotuksen 31 §:ään: esimerkiksi lisäyksenä toimenpidelistaan (kohta 7) ”kadun tulvareitin toimivuus”.

7 luku Tekniset verkot

Näkemyksenne luvusta 7

Teknisiä verkkoja koskevassa sääntelyssä vesihuoltolaitoksille keskeistä on yhdenmukaisuus, ennakoitavuus ja kohtuullinen hallinnollinen taakka. Vesihuoltoverkostot ovat kriittistä infrastruktuuria, jonka rakentaminen ja ylläpito palvelee laajaa käyttäjäkuntaa ja jonka häiriöillä voi olla laajoja vaikutuksia asiakkaiden terveyteen, ympäristöön ja elinkeinoelämään. Siksi sääntelyn tulee turvata verkostojen sijoittamisen edellytykset kunnan yleisille alueille sekä varmistaa, että päätöksenteko on läpinäkyvää, määräajat ovat kohtuullisia ja ehdot ovat syrjimättömiä eri verkonhaltijoiden välillä.

Esitysluonnoksen luvussa 7 ehdotetaan säädettäväksi uusi lupamenettely teknisten verkkojen sijoittamiseen kunnan yleiselle alueelle. Tulisiko siirtyä uuteen lupamenettelyyn vai tulisiko teknisten verkkojen sijoittamisesta pysyä nykyisessä kuntakohtaisessa toimintatavassa? Lisätietoa vaihtoehdoista löydätte esitysluonnoksen luvuista 5 ja 7.

Siirtyminen valtakunnallisesti yhdenmukaisempaan menettelyyn, on lähtökohtaisesti kannatettavaa, jos sijoittamislupa toteutetaan selkeästi ja kevyesti sekä huomioi välttämättömän infrastruktuurin erityisluonteen. Nykyinen kuntakohtainen käytäntö voi aiheuttaa vaihtelua ehdoissa, aikatauluissa ja maksuissa, mikä heikentää investointien ennakoitavuutta. Uudessa menettelyssä tulee kuitenkin varmistaa ainakin: (1) selkeät ja lyhyet käsittelyajat, (2) sähköinen ja standardoitu hakemus- ja aineistokokonaisuus, (3) päätösten perustelu- ja muutoksenhakukelpoisuus, (4) kohtuulliset maksut (kustannusvastaavuus) sekä (5) nimenomainen turva kiireellisille korjaustoille ja häiriötilanteille.

Samalla on syytä arvioida kriittisesti, lisääkö ehdotettu sijoittamislupapalveloite käytännössä merkittävästi hallinnollista työmäärää ja hidastaako se hankkeiden toteuttamista. Toimivissa käytännöissä kunta hyväksyy vesihuoltoverkoston rakennussuunnitelmat ja myöntää samassa yhteydessä luvan sijoittaa verkostot hyväksytyyn suunnitelman mukaisesti. Näissä tilanteissa erillisen, valituskelpoisen sijoittamisluvan hakeminen kunnan jo hyväksymien rakentamissuunnitelmien perusteella voi muodostua päällekkäiseksi työksi ja siten resurssien tuhlaukseksi. Lainsäädännön olisi perusteltua mahdollistaa tällaisen hyväksi todetun menettelyn jatkaminen.

Lisäksi on tärkeää turvata kuntien mahdollisuus ylläpitää kattavaa johtokarttaa alueensa teknisistä verkoista ja toimittaa johtokarttaotteita keskitetysti alueellaan kaivutöitä tekeville tahoille. Perusteluissa esitetty ajatus siitä, että kunnat voisivat jatkossa hakea verkkotiedot valtakunnallisesta sijaintitietopalvelusta, edellyttää kuitenkin tarkkaa arviointia: osaa kriittisen infrastruktuurin tiedoista ei turvallisuusnäkökohdat huomioiden ole velvollisuutta toimittaa valtakunnalliseen palveluun. Kunnan on kuitenkin käytännössä voitava pitää hallussaan alueensa verkkotiedot (tiedot poikkeukset huomioiden). Lainsäädännön tulisi siten mahdollistaa alueellisten, hyvin toimivien käytäntöjen jatkaminen (kunnat ylläpitävät johtokarttaa ja jakavat tiedot keskitetysti). Toissijaisesti tulisi varmistaa, ettei verkkotoimijoille synny velvoitetta toimittaa samat tiedot kahteen paikkaan, vaan kunta voisi koota ja toimittaa ei-kriittiset tiedot valtakunnalliseen palveluun.

- Tulisi siirtyä sijoittamislupaan
- Tulisi pysyä nykyisessä kuntakohtaisessa toimintatavassa
- Teknisten verkkojen sijoittamisesta tulisi säätää jotenkin toisin, täsmennä miten
- En osaa sanoa

8 luku Työ kadulla ja muulla yleisellä alueella

Näkemyksenne luvusta 8

Kadulla ja muulla yleisellä alueella tehtäviä töitä koskevan sääntelyn tulee tukea häiriöiden hallintaa, mutta samalla turvata kriittisen infrastruktuurin, kuten vesihuollon, sujuva ylläpito ja häiriöiden korjaaminen. Vesihuoltolaitoksilla on lakisääteinen velvollisuus turvata palvelutaso ja reagoida nopeasti vuotoihin, tukoksiin ja muihin häiriöihin. Siksi menettelyjen on erotettava toisistaan suunnitellut hankkeet ja kiireelliset korjaustyöt sekä varmistettava, että kiireelliset työt voidaan aloittaa viivytyksettä asianmukaisin ilmoitus- ja turvallisuusjärjestelyin.

Esitysluonnoksen luvussa 8 ehdotetaan säädettäväksi nykyisen ilmoitusmenettelyn rinnalle uusi lupamenettely kunnan yleisillä alueilla tapahtuville töille. Lisäksi ehdotetaan annettavaksi kunnalle oikeus laatia yleisiä alueita koskevat käyttömääräykset, oikeus siirtää työn aloitusajankohtaa ja oikeus kieltää työ. Mitä ajatuksia ehdotus herättää? Lisätietoa vaihtoehtoista löydätte esitysluonnoksen luvuista 5 ja 7.

Ehdotettu lupamenettely ilmoitusmenettelyn rinnalle voi parantaa yhteensovittamista erityisesti laajoissa, pitkäkestoisissa ja vaikutuksiltaan merkittävissä töissä. Vesihuoltolaitosten kannalta on kuitenkin kriittistä, ettei lupamenettelystä muodostu hidaste tavanomaisille verkostotöille tai erityisesti kiireellisille korjauksille. Kunnan oikeus siirtää aloitusajankohtaa tai kieltää työ tulee rajata täsmällisesti ja kytkeä välttämättömyys- ja suhteellisuusperiaatteisiin

sekä edellyttää päätösten perustelemista. Yleiset käyttömääräykset voivat olla hyödyllisiä (esim. kaivuutapavaatimukset, ennallistamislaatu, liikennejärjestelyt), mutta niiden tulee olla yhdenmukaisia, julkisesti saatavilla ja ennakoitavia sekä sisältää kohtuulliset siirtymäajat. Lisäksi tulee varmistaa, että vesihuollon lakisääteiset velvoitteet (terveys- ja ympäristöriskien hallinta) huomioidaan lupaharkinnassa nimenomaisesti.

9 luku Hulevedet

Näkemyksenne luvusta 9

Hulevesiä koskevassa luvussa on vesihuoltolaitosten kannalta tärkeää säilyttää ja selkeyttää vastuunjako kunnan hulevesijärjestelmän ja vesihuoltolaitoksen jätevesiviemäroinnin välillä sekä ehkäistä hulevesien johtamista jätevesiviemäriin. Sääntelyn tulisi tukea ratkaisuja, jotka vähentävät ylivuotoriskejä ja puhdistamojen kuormitusta sekä parantavat ympäristönsuojelua. Erityistä huomiota tulee kiinnittää rajapintakysymyksiin (liittymiskohdat, kapasiteetit, poikkeustilanteet) ja tiedonvaihtoon, jotta vesihuoltolaitokset voivat mitoittaa ja operoida verkostojaan turvallisesti ja kustannustehokkaasti. Terminologiaa selkeyttävät tarkennukset (esim. huleveden viemärointialue) sekä kunnan hulevesien hallintasuunnitelmasta säätäminen ovat lähtökohtaisesti kannatettavia ja vastaavat pitkälti nykykäytäntöjä.

Hulevesien hallinnan sääntelyä on syytä tarkastella lähitulevaisuudessa kokonaisuutena, sillä nykyinen vastuun jakaminen kunnan ja vesihuoltolaitoksen välillä aiheuttaa haasteita käytännön toteutukseen ja on myös asukkaille vaikeasti hahmotettavissa. Onkin syytä selvittää tarkemmin mallia, jossa huleveden viemärointi olisi nykyistä vahvemmin lähtökohtaisesti kunnan vastuulla (vesihuoltolaitos voisi tuottaa kunnalle palveluita), ja asiakkuuksia sekä laskutusta hoitaisi yhden luukun periaatteella yksi taho.

Lähtökohtana viemäri-vesien eriyttämiseen tulee pyrkiä, mutta tiiviissä kaupunkirakenteessa eriyttäminen ei aina ole teknistaloudellisesti järkevää, saati mahdollista. Jos sekaviemäri sijaitsee hyvin ahtaassa kohteessa, johon ei mahdu rinnalle hulevesiviemäriä tai hulevesien purkureittiä, eriyttäminen voi olla erittäin haastavaa tai kohtuuttoman kallista ja edellyttää rakentamisen laatuvaatimuksista joustamista (esim. putkien päällekkäissijoitukset) tai hyvin kalliita ratkaisuja (esim. tunneli) pienen valuma-alueen vuoksi. Tällöin sekaviemäroinnin säilyttäminen voi olla perusteltua. Sekaviemäroinnin eriyttäminen on usein tarkoituksenmukaista ajoittaa toteutettavaksi silloin, kun verkostoa saneerataan.

Eriyttämistä koskevassa tarkastelussa tulee huomioida vastaanottavan vesistön lisäksi myös jätevedenpuhdistamoihin kohdistuvat vaikutukset. Huleveden johtaminen jätevedenpuhdistamolle käsiteltäväksi tulisi olla aina viimesijainen vaihtoehto, koska puhdistusprosessi ei ole suunniteltu hulevesien puhdistamiseen. Hulevedet voivat lisätä puhdistamon hydraulista kuormitusta, heikentää puhdistustulosta ja kasvattaa kokonaisvesistökuormitusta sekä aiheuttaa ylimitoitustarpeita ja investointipaineita. Siksi, jos sekaviemärointiä jatketaan kokonaan tai osittain, eriyttämättä jättämisen perusteissa tulisi

tarkastella myös jäteveden käsittelyn teknistaloudellisia ja laadullisia vaikutuksia sekä varmistaa, ettei ratkaisu heikennä jäteveden käsittelyä tai aiheuta sille taloudellista haittaa. Vaikutuksia on tarkoituksenmukaista arvioida kokonaisuutena, jotta yksittäisten kohteiden ratkaisut eivät johda epätoivottuihin kumulatiivisiin vaikutuksiin.

Uutena kohtana lakiin ehdotetaan veloitetta ”ehkäistä hulevesien likaantumista ja likaantuneista hulevesistä ympäristölle ja terveydelle aiheutuvia haittoja ja vahinkoja”. Hulevesien likaantumista tulee ehkäistä ennakoivasti ja pyrkiä käsittelemään niitä ensisijaisesti heti niiden syntypaikalla. Jätevesiviemäriin johtamisen tulee olla viimesijainen vaihtoehto. Jätevesiviemäriin (sekaviemäriin) erityisesti laadullisista syistä johdettavat hulevedet tulisi katsoa jätevesiksi, ja niistä tulisi voida periä maksua sekä kiinteistöiltä johdettavien hulevesien osalta että yleisiltä alueilta johdettavien hulevesien osalta. Maksun periminen tulisi tuoda selkeästi lainsäädäntöön, jotta hulevesien jätevedenpuhdistamoille aiheuttamat käsittelykustannukset voidaan kattaa. Joissakin tilanteissa hulevesiä joudutaan ohjaamaan puhdistamolle myös viranomaisvaatimusten vuoksi, jolloin jätevesimaksun periminen on perusteltua.

Lisäksi hulevesien hallinnan järjestämistä koskevan pykälän perustelutekstiä tulisi tarkentaa siltä osin, milloin hulevesiviemäriverkoston toteuttaminen on välttämätöntä. Perusteluissa esitetty viittaus vesihuoltolain 6 §:n 2 momenttiin ei sellaisenaan kohdistu hulevesien viemärointiin, koska kyseinen säännös liittyy vesihuoltolaitoksen perustamiseen tai toiminta-alueen laajentamiseen talousveden ja jäteveden osalta. Tämän vuoksi perustelujen oikeusperusta ja soveltamisala tulisi täsmentää.

10 luku Maksut

Näkemyksenne luvusta 10

Maksuja koskevissa säännöksissä on tärkeää, että teknisten verkkojen sijoittamiseen ja yleisellä alueella tehtäviin töihin liittyvät maksut ovat läpinäkyviä, kustannusvastaavia ja ennakoitavia. Vesihuoltolaitosten maksurasituksen kasvaminen siirtyy lopulta asiakashintoihin, joten maksujen perusteiden tulee rajoittua kunnan todellisiin ja todennettaviin hallinnollisiin kustannuksiin, eikä niillä tule kattaa yleisten alueiden yleistä kunnossapitoa tai toiminnan rahoitusta.

Hulevesijärjestelmän toteuttamisen ja siitä aiheutuvien kustannusten kattamiseksi olisi lisäksi perusteltua mahdollistaa vuosittaisen hulevesimaksun rinnalle myös liittymismaksun tyyppinen kertamaksu silloin, kun kiinteistön hulevedet johdetaan kunnan hulevesijärjestelmään. Tämä tukisi erityisesti tilanteita, joissa kunta on ottanut vastuulleen myös huleveden viemäroinnin järjestämisen, sillä hulevesiviemäriverkoston toteuttaminen on merkittävä investointi, jota ei käytännössä aina ole mahdollista kattaa pelkästään vuosittaisilla maksuilla.

Jatkossa on syytä tarkastella tarkemmin hulevesiä koskevia säädöksiä ja niiden muutostarpeita. Yhtenä mahdollisena mallina on syytä selvittää tarkemmin toimintamallia, jossa kunta voi osoittaa huleveden viemäroinnin

vesihuoltolaitoksen tehtäväksi, mutta kunta laskuttaa kiinteistöjä ja korvaa vesihuoltolaitokselle huleveden viemäröinnistä aiheutuneet kustannukset täysmääräisesti. Tällaisessa ratkaisussa on tärkeää, että kunnalla olisi mahdollisuus periä kiinteistöiltä myös muita kuin vuosittaisia maksuja hulevesien hallinnasta.

11 luku Pakkokeinot ja seuraamukset

Näkemyksenne luvusta 11

Pakkokeinojen ja seuraamusten tulee kohdistua selkeisiin velvoitteisiin ja olla suhteellisia toiminnan luonteeseen nähden. Vesihuoltolaitosten kannalta on olennaista, että sääntely mahdollistaa nopean toiminnan häiriötilanteissa ilman riskiä kohtuuttomista seuraamuksista, jos toimitaan välttämättömyyden perusteella ja turvallisuutta noudattaen. Toisaalta on perusteltua, että yleisellä alueella tehtävissä töissä edellytetään asianmukaista ennallistamista ja vahinkojen korvaamista, mutta menettelyjen tulee olla selkeitä, jotta riidat eivät pitkittyessään vaaranna verkostojen kuntoa tai palvelun jatkuvuutta.

12 luku Erinäisiä säännöksiä

Näkemyksenne luvusta 12

Erinäisissä säännöksissä on syytä huolehtia siitä, että lain suhde muuhun infrastruktuurisääntelyyn on selkeä ja että vesihuoltolaitosten oikeudet ja velvollisuudet verkostojen sijoittajana ja ylläpitäjänä tunnustetaan. Tarvittaessa lakiin tulisi lisätä nimenomaisia viittauksia yhteensovittamiseen vesihuoltolain ja muiden keskeisten lakien kanssa sekä täsmentää tietojenvaihtoa (esim. johtotietojen ajantasaisuus, suunnitelmien toimittaminen) koskevat periaatteet. Lisäksi toivomme selkeää ohjausta siitä, miten ristiriitatilanteet ratkaistaan silloin, kun yleisen alueen käyttöä koskevat tarpeet ja vesihuollon toimintavarmuus ovat keskenään jännitteessä.

13 luku Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

Näkemyksenne luvusta 13

Voimaantulo- ja siirtymäsäännöksissä tulee varmistaa riittävät siirtymäajat erityisesti uusien lupamenettelyjen, tietovaatimusten ja mahdollisten maksukäytäntöjen käyttöönotolle. Vesihuoltolaitoksilla on usein pitkä investointiohjelma ja hankkeet etenevät usean vuoden sykleissä, joten kesken olevien hankkeiden kohtelusta ja sovellettavista menettelyistä tulee säätää selkeästi. Siirtymässä on tärkeää, että olemassa olevat sijoitus- ja käyttöoikeudet säilyvät eikä synny tarvetta hakea uudelleen lupia tai tehdä muutoksia sellaisiin verkostoihin, jotka on toteutettu voimassa olevien päätösten perusteella.

Vaikutusten arviointi

A. Luonnoksessa hallituksen esitykseksi on arvioitu alustavasti yhdyskuntarakentamislain vaikutuksia. Vaikutusten arvioinnin parantamiseksi on tärkeää saada palautetta siitä, miltä osin arvioinnissa on täydennystarpeita.

Millaisena pidätte luonnoksessa esitettyä vaikutusten arviointia kokonaisuutena?

Vaikutusten arviointia voidaan pitää lähtökohtaisesti jossain määrin onnistuneena, mutta vesihuoltoon kohdistuvia kustannus- ja toimintavarmuusvaikutuksia tulisi tarkentaa. Erityisesti uudet menettelyt (sijoittamislupa ja luvanvaraisuus/ilmoitusmenettelyn rinnakkaisuus) voivat lisätä hallinnollista työtä ja pidentää hankkeiden läpimenoaikoja, mikä heijastuu verkostojen saneerausvelan hallintaan ja lopulta asiakashintoihin. Lisäksi tulisi arvioida vaikutuksia häiriötilanteiden hallintaan (esim. kiireellisten korjausten käynnistämisen edellytykset), yhteensovittamisen hyötyihin (yhteiskaivuut) sekä siihen, vähenevätkö vai lisääntyvätkö kokonaiskustannukset eri toimijoille.

- Pääosin onnistuneena
- Jossain määrin onnistuneena
- Jossain määrin puutteellisena
- Pääosin puutteellisena
- En osaa sanoa

B. Onko jossain vaikutusten arvioinnin osassa erityistä täydentämisen tarvetta?

Kyllä. Arviointia tulisi täydentää ainakin (1) vesihuoltolaitosten ja muiden välttämättömien verkonhaltijoiden hallinnollisten kustannusten ja resurssitarpeen osalta, (2) aikatauluvaikutusten osalta (lupa- ja käsittelyajat suhteessa saneeraus- ja investointiohjelmiin), (3) vaikutuksista toimintavarmuuteen ja häiriötilanteiden hallintaan, (4) maksukäytäntöjen muutosten vaikutuksista asiakashintoihin sekä (5) yhteensovittamisen potentiaalisista hyödyistä (yhteiskaivuut, pienemmät liikenne- ja ympäristöhäiriöt) ja siitä, miten ne realisoituvat eri kokoisissa kunnissa. Lisäksi vaikutusten arviointiin tulisi lisätä tarkastelu sekaviemäriverkoston eriyttämättä jättämisen teknisistä, taloudellisista ja laadullisista vaikutuksista jätevedenpuhdistamoihin.

- Kyllä, tarkenna, mitä osaa tai osia vaikutusten arvioinnista tulisi täydentää tai mitä aihetta koskeva puuttuva arviointi lisätä.
- Ei
- En osaa sanoa

C. Mihin itse näette yhdyskuntarakentamislain keskeisimpien vaikutusten kohdistuvan? Miten kuvailisitte keskeisimpiä vaikutuksia?

Keskeisimmät vaikutukset kohdistuvat kunnan ja verkonhaltijoiden väliseen yhteensovittamiseen, hankkeiden läpimenoaikoihin sekä kustannusten jakautumiseen. Vesihuollossa vaikutukset näkyvät erityisesti verkostosaneerauksen sujuvuudessa (lupamenettelyjen ja ehtojen

ennakoitavuus), toiminnan häiriöttömydessä (kiireellisten korjausten edellytykset, työn aikataulun siirrot/kiellot) sekä kokonaiskustannuksissa (maksut, lisäselvitykset, viivästysten kustannukset). Parhaimmillaan sääntely lisää ennakoitavuutta ja vähentää päällekkäisiä kaivutöitä; heikoimmillaan se lisää hallinnollista kuormaa ja viivästyttää välttämättömiä verkostotöitä, mikä kasvattaa riskejä ja kustannuksia.

Muita näkemyksiä koko luonnoksesta hallituksen esitykseksi

Vapaa sana.

Vesihuoltolaitosten näkökulmasta yhdyskuntarakentamislain valmistelussa tulisi varmistaa, että kriittisen infrastruktuurin (vesihuolto, energia, tietoliikenne) sijoittaminen, ylläpito ja kiireelliset korjaukset voidaan toteuttaa ennakoitavasti, kohtuullisin kustannuksin ja ilman tarpeettomia viiveitä. Kannatamme menettelyjen valtakunnallista yhdenmukaistamista siltä osin kuin se toteutetaan kevyenä ja määräajoiltaan selkeänä sekä turvaa kiireelliset työt. Esitämme, että (1) sijoittamisluvan ja työluvan/ilmoituksen suhde kuvataan selkeästi ja päällekkäisyydet poistetaan, (2) maksujen kustannusvastaavuus ja läpinäkyvyys varmistetaan, (3) kunnan oikeus siirtää tai kieltää työtä rajataan välttämättömyys- ja suhteellisuusperiaattein sekä (4) lakiin sisällytetään vahvempi ohjaus yhteensovittamiseen (yhteiskaivuut, yhteinen aikataulutus ja tietojenvaihto), jotta kokonaiskustannukset ja haitat vähenevät kaikkien osapuolten kannalta.

Vesihuoltolakiin ehdotetuista muutoksista pääosa koskee terminologiaa, ja nämä tarkennukset ovat kannatettavia sekä selkeyttävät käytettävää käsitteistöä. Lisäksi ehdotetaan muutoksia sekaviemäriverkoston eriyttämiseen liittyvään säännökseen sekä hulevesiviemäriverkoston liittämistä vapauttamiseen.

Voimassa oleva vesihuoltolaki sisältää vaatimuksen siitä, että jätevesiviemäri pitää olla rakennettu ennen vuotta 2015, jotta siihen voi johtaa hulevesiä. Käytännössä joissakin kaupungeissa sekaviemäreitä joudutaan rakentamaan edelleen tilanpuutteen vuoksi, mikä voi johtaa tilanteisiin, joissa vuoden 2015 jälkeen rakennettuihin (käytännössä saneerattuihin) sekaviemäriin ei saisi johtaa kiinteistön hulevesiä, vaikka muuta paikkaa hulevesille ei ole tarjota. Esitetty ”jätevesiviemäri on rakennettu ennen vuotta 2015” -lauseen poistaminen selkeyttää tilannetta ja mahdollistaa olosuhteiden pakottaman nykyisen käytännön.

Rakentamisajankohtavaatimuksen poistaminen ei sinänsä aiheuta vesihuoltolaitoksille muutostarpeita toimintatapoihin. Olennaista on, että huleveden johtaminen jätevesiviemäriin (sekaviemäriin) sallitaan vain silloin, kun verkosto on mitoitettu myös huleveden poisjohtamiseen, alueella ei ole hulevesiviemäriverkostoa ja vesihuoltolaitos kykenee huolehtimaan johdettavasta hulevedestä asianmukaisesti ja taloudellisesti. Lisäksi olisi perusteltua lisätä joko yhdyskuntarakentamislakiin tai vesihuoltolakiin velvoite kiinteistölle viivyttää hulevesiään ennen jätevesiviemäriin (sekaviemäriin) johtamista silloin, kun kiinteistö saa luvan johtaa hulevesiä jätevesiviemäriin.

Vesihuoltolakiin (17 c §) liittyvä ehdotus, jossa vapautuksen kiinteistön liittämiselvöllisyydestä hulevesiviemäriin voisi myöntää joku muukin kunnan viranomaisena kuin ympäristönsuojeluviranomaisena, on kannatettava. Kunta voi arvioida sopivimman viranomaisen vapauttamisesta päättämiseen ja ottaa huomioon yhdyskuntarakentamislain mukaiset viranomaisvastuut. Tämä mahdollistaa myös sen, että sama viranomaisena voisi käsitellä sekä vesihuoltolain mukaisen vapautuksen vesihuoltolaitoksen hulevesiviemäriverkostoon liittämistä että yhdyskuntarakentamislain mukaisen vapautuksen kunnan hulevesijärjestelmään johtamisesta.

Kiinteistön liittämiselvöllisyys vesihuoltolaitoksen hulevesiviemäriverkostoon on voimassa vasta, kun kiinteistö on päätetty osaksi vesihuoltolaitoksen huleveden viemärintialuetta. Monissa tilanteissa hulevesiviemäriverkostoja rakennetaan jo rakennetuille alueille, joissa kiinteistöt ovat huolehtineet hulevesien hallinnasta aiemmin muilla tavoin. Vaikka päätökset huleveden viemärintialueen laajentamisesta pyritään tekemään ennakkoon, tämä ei aina ole teknisistä tai päätöksentekoon liittyvistä syistä mahdollista. Kiinteistö voi kuitenkin hakea vapautusta vasta viemärintialueen vahvistamisen jälkeen, mikä aiheuttaa käytännön ongelmia. Olisi siksi hyvä harkita ennakkolausunnon mahdollisuutta hulevesiviemäriin liittämiselvöllisyydestä vapauttamisessa.

Lakiasianpäällikkö Joonas Jännäri
joonas.jannari@vvy.fi